

BARIŞ BIÇAKÇI
Doğum Lekesi Gibi Bir Gülümseme

BARIŞ BIÇAKÇI 1966'da Adana'da doğdu. Hüseyin Kıyar ve Yavuz Sarıalioglu ile birlikte Ocak 1994 ve Ekim 1997'de iki şiir kitabı yayımladı. İletişim Yayınları'nca yayımlanan diğer kitapları: *Herkes Herkesle Dostmuş Gibi* (2000), *Veciz Sözler* (2002), *Aramızdaki En Kısa Mesafe* (2003), *Bizim Büyük Çaresizliğimiz* (2004), *Baharda Yine Geliriz* (2006), *Bir Süre Yere Paralel Gittikten Sonra* (2008), *Sinek Isırıklarının Müellifi* (2011), *Seyrek Yağmur* (2016), *Kurbağalara İnanıyorum* (2016, Behçet Çelik ve Ayhan Geçgin ile birlikte), *Tarihi Kırmıklar* (2019).

İletişim Yayınları 3059 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 543

ISBN-13: 978-975-05-3167-5

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

KAPAK TASARIMI Ali Osman Coşkun

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKİ ESER Münevver Biçakçı

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BARIŞ BIÇAKÇI

Doğum Lekesi Gibi Bir Gülümseme

İÇİNDEKİLER

İçten Konuşma	7
Annemin Hikâyesi	9
Yüz Yirmilik Keçeli Kalem Takımı	17
Feride'siz Gülümseme	23
Üzerindeki Boşluk	29
Eşelek	35
Küf	41
Sonsuz İkinci	49
Bizden Sonra Çakırdikenleri	57
Kusursuz Kısırdöngü	63
Gülünç Geçmiş	71
Alaattin'in Yazgısı	79
Turistik Gezi	85
Anlaşılmaz Şeyler	93

Annemin Hikâyesi

Annem bir bankanın genel müdürlük binasındaki seramik panonun onarım işini almıştı. Pano, ana kapıdan girince tam karşıda, danışma bankosunun ve asansörlerin bulunduğu bölümü girişten ayıran geniş duvardaydı. Duvarı neredeyse tamamen kaplıyordu. Artık hayatta olmayan ünlü bir seramik sanatçısı tarafından elli yıl kadar önce yapılmıştı. Sarıyla gri arası bir renkteydi. Cumhuriyetin erken dönem ideallerinden birini, kalkınmış bir tarım ülkesi ideali tasvir ediyordu. Geniş bir buğday tarlası, hasat için hazır bekleyen biçerdöver, muntazam evleriyle bir köy, gürül gürül akan bir çeşme, birkaç sıra kavak ağacı, besili inekler, tavuklar ve yüzlerini tarlanın ardından doğan güneşe çevirmiş mutlu, sağlıklı köylüler... Panonun sağ alt köşesinde buğday tarlasına doğru koşan küçük bir çocuk ile bir köpek vardı. Gören herkesin kalbini iyilikle dolduran, bir an için de olsa bu ideali sahiplenmesine yol açan manzara, bir bakıma babamın uğruna hayatını adadığı değerleri de simgeliyordu. Babam iki yıldır hapisteydi.

Farklı boyutlarda yetmiş sekiz dikdörtgen parçadan olu-

şan seramik panonun sırtı zaman içinde yer yer dökülmüştü. Ama pano asıl zararı binanın son tadilatı sırasında görmüştü. Birkaç parçası tamamen kırılmış ya da çatlamıştı. Pek çok yerinde beyaz boya lekesi vardı. Anneme yapacağı işi anlatan bankanın inşaat hizmetleri dairesinde görevli mimar, işçilerin çok özensiz çalıştığından yakınmış. İskele kurarken, boya badana yaparken ve malzeme taşırken panoyu doğru düzgün örtmediklerini, korumadıklarını söylemiş. Genel müdürlük binasının gündelik kalabalığının da panoya zarar verdiğini, insanların beklerken ya da sohbet ederken ellerini, sırtlarını panoya dayadığını, sırdaki dökülmelerin temel sebebinin bu olduğunu anlatmış. Anneme göre mimar, sanata ilgisi ve saygısı olan duyarlı bir kadındı. Teknik ayrıntıları anlattıktan sonra annemin koluna girmiş, duygulu bir sesle, panoya belki de en büyük zararı ona hiç bakmadan geçenler veriyor, demiş. Başıyla dışarıdaki, caddedeki insanları göstermiş.

Annem kırık ve çatlak parçaların ölçülerini aldı, panonun özgün halinin fotoğraflarına baka baka o parçaları yeniden yaptı. Sırtın rengini, dokusunu tutturup tutturamadığını görmek için, bir tanıdığın seramik atölyesindeki fırının başında günlerce, heyecanla bekledi. Üç-dört denemeden sonra başardı. Yaptığı parçaları panodaki yerlerine sabitlemek ve boya lekelerini temizlemek gibi işler için benden yardım istedi. Üniversiteden yeni mezun olmuştum, işsizdim. Askerliğimi yapana kadar iş bulmam zordu. Aslında birkaç işyeri askerliği sorun etmemiş ama onlar da babamın siyasi hükümlü olduğunu öğrenince beni işe almaktan vazgeçmişti. Annemin emekli maaşıyla, ablamın eşinden gizli yaptığı yardımlarla geçinmeye çalışıyorduk. Bu onarım işinden kazanacağımız paraya ihtiyacımız vardı.

Onarımı hafta sonu tatilinde, bina kapalıyken tamamlamamız gerekiyordu. Cuma akşamı yeni parçaları ve kullanacağımız malzemeleri atölyeden alıp eve taşıdık. Taksiye ver-

diğimiz para yüzünden geceyi huzursuz geçirdim. Rüyamda annemi çantasındaki parayı ararken gördüm. Bir türlü bulamıyordu, telaşlanıyordu. Bir eli çantanın içinde, korkulu ve çaresiz, “Hini hacet parasıydı. Bulamıyorum!” diyordu. Ona yardım etmek istiyor, edemiyordum. Kötü bir his-ti... Ertesi sabah yedide annem çay demlemiş, hızlı bir kahvaltı için masaya peynir zeytin çıkarmıştı. Gerginliğini hissedebiliyordum: Yaptığı parçaların panoda nasıl görüneceğini, özgün parçalarla aralarındaki farkın anlaşılıp anlaşıl-mayacağını merak ediyor, bu sınavdan bir an önce geçmek istiyordu. Annem gergin olduğunda aşırı iyimser bir havaya bürünür, şakalar yapar. Aslında bundan pek hoşlanmam. Ama o sabah bana, “Kazanacağımız parayla ablanı da alır üçümüz babanın yanına tatile gideriz,” dediğinde güldüm. Babamın yattığı hapishane başka bir şehirdeydi. Görüşe gidip gelmek masraflıydı, yorucuydu.

Sekiz gibi genel müdürlük binasının önündeydik. Taksiden inince annem bana dönüp, “Kaygılanmana gerek yok, önümüzdeki hafta ödeme yapacaklar,” dedi. Kapıyı güvenlik görevlisi açtı, yanımızda fazla oyalanmadı. Kendisini ararsak, danışma bankosunun yanındaki odada bulabileceğimizi söyledi. Odanın kapısı aralıktı, radyodan neşeli bir türkü geliyordu.

Annem yeni yaptığı seramiklerin bulunduğu kutuyu açtı. Heyecanlıydı. Gazete kâğıdına sardığı dikdörtgen parçalardan birini çıkardı. Panodaki yerini buldu. Parçayı panoya yaklaştırdı. Tarlaya doğru koşan çocuğun sağ ayağı. Dönüp “Olmuş, değil mi?” diye sordu. “Bence çok iyi!” dedim. Parçayı bana tutturup panodan biraz uzaklaştı. “Yeni yapıldığı anlaşılıyor sanki ama eskileri iyice temizlersek aradaki fark belli olmaz,” dedi. Artık kendine güveniyordu.

Çalışmaya başladık. Önce kırık ve çatlak parçaları panoya zarar vermeden sökmek gerekiyordu. Bu zahmetli iş ögle-

ne kadar sürdü. Bitirince annem, sağ ayağı yerinde olmayan çocuğu gösterip, “Ben de çocukken böyle pamuk tarlalarına doğru koşardım,” dedi. “Babam uzun yol şoförlüğü yapmadan önce bir süre Zabel’in çiftliğinde şoförlük yapmıştı. Biz de ailecek çiftliğin müstemilatında kalıyorduk. Zabel yaşlı, aksi bir kadındı. Ama çocukları çok severdi. Oyun oynar gibi kucağımıza pamuk toplar Zabel’e götürürdük, o da başımızı okşar, topladığımız pamukları güya tartar, bize harçlık verirdi.”

Öğleyin danışma bankosunun önündeki koltuklara oturup evden getirdiğimiz zeytinyağlı pırasayla beyaz peyniri yedik. Güvenlik görevlisi radyoda çalan şarkıyı mırıldanarak bize çay getirdi. Çaylarımızı içerken annem çocukluğunu anlatmayı sürdürdü. Deniz kıyısında kurdukları çadırda geçirdikleri yazları, mandalarla birlikte yüzmelerini, dört kardeş bir sandala doluşup yakındaki bir adaya gitmek için açıldıkları günü... “Saatlerce denizde kalmışız, biz tabii farkında değiliz. Dönüşte kıyıda bir kalabalık gördük. Annem telaşlanmış, kim var kim yok toplamış. Ağlaşıp dövünüyorlar. Sandaldan indiğimizde annem sevinçle bir tek dayına sarılmıştı, bize, üç kızına dönüp bakmamıştı bile, bunu hiç unutmuyorum.”

Yemekten sonra tekrar işe koyulduk. Yeni parçaları yerlerine sabitliyorduk. Annem neyi nasıl yapacağını bana gösteriyor, basit komutlar vermek dışında pek konuşmuyordu. Dalgın gibiydi. Bir ara giriş kapısının camına vurulduğunu duyduk, mimar kadın gelmişti. Güvenlik görevlisi kapıyı açtı. Kadın panoyu merakla inceledi. “Çok güzel oluyor,” dedi, “vallahi orijinali gibi!” Annemle biraz sohbet ettiler, seramik çamuru ve sırlama yöntemleri hakkında konuştular. Onlar konuşurken ben caddedeki telaşlı cumartesi kalabalığını seyrettim. Kaldırımlarda yürüyen, taşıtların içinde dura kalka giden bütün bu insanlarla buğday tarlasının kıyısında

yüzlerini doğan güneşe çevirmiş mutlu köylüler arasında bir bağlantı olmalı, diye düşündüm. Ben göremiyordum.

Akşama doğru yeni parçaların sabitlenmesi işini bitirdik. “Zor kısmı hallettik,” dedi annem. Temizlik, zımpara, rötuş işlerini ertesi güne bırakmayı önerdi. O da ben de yorulmuştuk. Otobüs durağına yürürken ve otobüste hemen hemen hiç konuşmadık. Annem hâlâ dalgındı hatta biraz hüzünlü olmuş gibiydi. Akşam yemeğini hızlıca yedik, erkenden yattık.

Pazar sabahı dokuzu biraz geçte genel müdürlük binasındaydık. Kapıyı tanımadığımız bir güvenlik görevlisi açtı. İçeri girer girmez, görevlinin odasından gelen ve panonun bulunduğu duvarın iki yanından geçip bütün girişi dolduran radyonun sesini duyduk. Ses epey yüksekti, haberler okunuyordu. Hükümetin, devleti zayıflatacak hiçbir faaliyet ve eleştiriye izin vermemeye kararlı olduğu söyleniyordu. Güvenlik görevlisi bize memleketimizi, bu onarım işinde iyi para olup olmadığını, benim askerlik yapıp yapmadığımı sordu. Panoya doğru elini uzattı, “Bizim köyde buğdaydan çok tütün olur,” dedi. Dikimiydi, toplanmasıydı, kurutulmasıydı derken tütünün çok zahmetli olduğundan ve zahmetine değmediğinden söz etti. Küçük kızının iyi okuduğunu, seneye üniversite sınavına gireceğini övünerek anlattı. “Bu saat istek saati, ben de şimdi memlekettekiler için bir türkü isteyeceğim,” dedi odasına dönerken. Haberler bitmişti.

Zımpara kâğıdıyla boya lekelerini çıkarmaya giriştim. Annem benim zımparaladığım yerlere rötuş yapıyordu. “Eskiden mektupla istekte bulunurduk radyodan,” diye anlatmaya başladı. “Günlerce, haftalarca beklerdik istediğimiz şarkının çalmasını.” Ablasıyla hangi şarkıyı isteyecekleri konusunda sonu kavgaya varan tartışmalar yaşarlarmış. Annem çoğunlukla *rock and roll* parçaları istermiş. Elinde fırça, bir köy evinin çatısıyla uğraşıyordu, arada sırada küçük bir kız çocuğu gibi dilini çıkarıyordu. “Ben o zamanlar çok dik baş-

lydım,” diye sürdürdü anlatmayı. Ortaokuldan sonra liseye gideceğim diye tutturmuş, anneannem ve büyük teyzem karşı çıkmışlar. Annem geri adım atmamış. Dedem yumuşak bir adam, annemi de çok seviyormuş, tamam, demiş, kızım liseye gidecek. Evdekilerden gizli annemi okula kaydet-tirmiş, okul üniformasını, ders kitaplarını almış. Sonra tabii her şey açığa çıkınca kıyamet kopmuş. “Sabahları okula giderken ya annemle ya ablamlarla kavga ederdik. Ablam bir keresinde takunya fırlatmıştı, başım yarılmıştı, okula öyle basım kanaya kanaya gittim.” Annemin başının yarılmasını değil ama takunya fırlatma sahnesini düşününce elimde olmadan güldüm, annem de güldü. Yine gülerek, “Akşamları karanlıkta ders çalışamayayım diye ablam sigortaları gevşetirdi,” dedi.

Annem panonun her bir parçasını neredeyse burnu değecek kadar yakından uzun uzun inceliyor, fırçasının hünnerli dokunuşlarıyla küçük kırıkların, çatlakların, dökülmüş yerlerin üzerinden geçiyor, hatırlıyor ve anlatıyordu. Çocukken Zabel’in çiftliğinde inek pisliğini samanla yoğurup tezек yapmayı çok sevdiğini; dayımın yıllar sonra, senin seramikçiliğin daha o zamandan başlamış, diye takıldığını anlatıyordu. Lisedeki edebiyat ve resim öğretmenlerinin kendisini ne kadar etkilediğini anlatıyordu. Onların teşvikiyle resim yapmaya, öykü yazmaya başlamıştı. “O iki öğretmen bana, bir genç kızın iyi bir evlilik ve annelik dışında da bir idealinin olabileceğini gösterdi.” *Varlık* dergisine abone olduğunu, hatta dergiye birkaç öykü yolladığını, iki öyküsünün yayımlandığını anlatıyordu. Yine lisedeyken yaz tatilinde bir kumaş fabrikasının muhasebe bölümünde çalıştığını, kazandığı parayla resim kitapları aldığını anlatıyordu. Sonra, dikkatle inceledikten sonra, biçerdöveri geçiyor, verimli, geniş buğday tarlasına geliyordu. Nefesini tutuyor, dilini çıkarıyor, fırçasının ucuyla birkaç başağa dokunuyordu, ardından

birkaç başağa daha... Biraz soluklanıp burnunu tarlanın ardından doğan güneşe yaklaştırıyor, sıtma enstitüsünde çalıştığı dönemi, mikroskopun altında turkuvaz renkli sıtma mikrobunu gördüğünde duyduğu heyecanı, saha çalışması için gittikleri Diyarbakır'da tanık olduğu yoksulluğu anlatıyordu. Hiç sinemaya gitmemiş annesini zorla sinemaya, bir Zeki Müren filmine götürüşünü anlatıyordu. Şehre imza günü için gelen ünlü bir şairin kitabını kendisine "Suyu uyan-dırıyor çakıl gözlerin" diye imzaladığını anlatıyordu. Kız meslek lisesinde seramik öğretmeni olarak çalışmaya başlamasını, bir kitapçada babamla tanışmasını, onunla birlikte sendika ve parti çalışmalarına katıldığı yılları, çektikleri zorlukları anlatıyordu. Bir köylünün kasketiyle uğraşırken, "Baban aslında aile kurmaya uygun bir adam değildi," diyordu. "İnsan bunu gençken anlamıyor, anlsa da önemsemiyor." Çeşmeye giden kadının taşıdığı su testisindeki çatlağı onarıırken, "Baban hapisten bir çıksın, bu kez onu hem seveceğim hem döveceğim!" diyordu. İlk seramik sergisini nasıl açtığını, babamın o sırada yine hapiste olduğunu, ablam kucağında gittiği görüşleri, ben doğduktan birkaç hafta sonra evimizin kurşunlanmasını anlatıyordu. Sonra birden neşeleniyor, bisiklete binmeyi geceleri Keçiören'deki evimizin terasında ablamın bisikletiyle öğrendiğini anlatıyordu. "Düşünsene, iki çocuk annesi bir kadını," diyordu. "İçeride siz uyuyorsunuz ben terasta duvara tutuna tutuna bisiklet sürmeye uğraşıyorum."

O anlatıyordu, ben dinliyordum.

Daha önce de birçok kez dinlediğim, gayet iyi bildiğim bütün bu hikâyeler, bu hatıralar bana onarıp temizlemeye çalıştığımız panonun birer parçasıymış gibi geliyordu. Annem kendi hayatının kimisi kırık dökük, kimisi güzelce sırlanmış, kimisi karanlık, kimisi ümitli parçalarını da panoya ekliyordu.

Böylece tarla, güneş, köylüler her şey yavaş yavaş değişiyor ve pano, yalnızca binaya girenlerin değil, dışarıdan geçenlerin bile kolayca fark edeceği alacalı bir görünüme kavuşuyordu.